

***Statenstuk* 2020-973**

Onderzoeksprogramma Provinciale Staten Drenthe 2021

Voorgestelde behandeling:

- Statencommissie Financiën, Cultuur, Bestuur en Economie op 9 december 2020
- Provinciale Staten op 16 december 2020
- Fatale beslisdatum: 16 december 2020

Voorstel van het Presidium van Provinciale Staten van Drenthe van 16 november 2020, kenmerk 47/SG/202003446

Behandeld door de heer L. Dwarshuis, telefoonnummer (0592) 365187

Inleiding

Jaarlijks stellen Provinciale Staten (PS) het eigen onderzoeksprogramma vast en mandateren op deze wijze het onderzoek dat de griffie uitvoert in opdracht van PS. Het onderzoek ondersteunt het Drents parlement bij het uitvoeren van de volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol. Zo verbetert het onderzoek de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten. In samenwerking met de Commissie van Onderzoek heeft de Statengriffie het onderzoeksprogramma voor 2021 voorbereid. Deze werkwijze is vastgelegd in het onderzoeksprotocol (Statenstuk 2015-670).

Het onderzoeksprogramma is een dynamisch document; tijdens de looptijd in 2021 kan de Commissie van Onderzoek, bijvoorbeeld bij actuele ontwikkelingen, wijzigingen aanbrengen in het programma. Daarnaast hebben fracties de mogelijkheid om een verzoek tot een (kort) onderzoek in te dienen. De Statenonderzoekers kunnen gedurende het jaar op verschillende manieren voor PS flexibel inspringen op actuele thema's die relevant zijn voor PS. Een overzicht van de soorten rapportages en ondersteuning is in postervorm bijgevoegd als Bijlage 1.

Onderzoeksthema's in 2021

Eerder is als werkwijze gekozen om het onderzoek vanuit voor PS belangrijke thema's in te steken. Onderzoeksproducten, zoals de Statenontmoetingen en Panelpeilingen, passen doorgaans binnen deze prioritaire thema's.

Om te komen tot de onderzoeksthema's voor 2021 heeft de Commissie van Onderzoek input opgehaald vanuit de fracties. De Statenonderzoekers hebben belangrijke politieke en maatschappelijke ontwikkelingen geïnventariseerd en kort teruggeblikt op het afgelopen jaar.

Op basis van de input en analyses stelt de Commissie van Onderzoek voor komend jaar in te zetten op de versterking van de controlerende taak van PS en kennisverbreding en -verdieping. Het onderzoek focust zich in 2021 op een aantal actuele en voor PS relevante beleidsthema's:

1. Samenleving en bestuur
2. Klimaat, landschap en energie
3. Regionale economie
4. Mobiliteit

De Commissie van Onderzoek voorziet in 2021 in elk geval binnen deze actuele en prioritaire thema's ondersteuning van de onderzoekers voor de Staten door middel van de verschillende onderzoeksproducten die in het programma worden aangegeven.

Naast de vier thema's zullen in 2021 ook de reguliere, jaarlijks terugkerende onderzoeksproducten zoals oplegnotities bij beleidsstukken en de P&C documenten verschijnen en worden werkgroepen en commissies inhoudelijk ondersteund door de onderzoekers op de griffie.

Bijgaand advies wordt u voorgelegd door de Commissie van Onderzoek. Waar nodig geeft de (vice)voorzitter van de Commissie van Onderzoek ter vergadering een toelichting.

Advies

Vaststellen Onderzoeksprogramma Provinciale Staten Drenthe 2021.

Beoogd effect

- De Staten worden ondersteund bij hun volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol.
- De informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten verbetert.

Argumenten

1. *Door het vaststellen van het onderzoeksprogramma mandateren PS het in opdracht van PS uit te voeren onderzoek.*

Het onderzoeksprogramma is een concrete uitwerking van het onderzoek dat in opdracht van PS wordt uitgevoerd en geven de Staten de mogelijkheid om op de invulling van het onderzoek te sturen.

2. *De Staten kunnen prioriteiten stellen door het vaststellen van het jaarprogramma.*

Het onderzoeksprogramma is bij uitstek een instrument voor de Staten om prioriteit te stellen bij het onderzoek voor PS in 2021. Prioriteiten kunnen worden gesteld ten aanzien van de thema's waarop onderzoek plaatsvindt en het type onderzoek dat wordt uitgevoerd.

Uitvoering

Tijdsplanning

Commissie Financiën, Cultuur, Bestuur en Economie op 9 december 2020.
Provinciale Staten op 16 december 2020.

Financiën

Provinciale Staten hebben jaarlijks onderzoeksbudget beschikbaar. Dit wordt ingezet ten behoeve van het uitbesteden van onderzoek en de inhuur van specialistische kennis. De besteding van het budget wordt in overleg met de Commissie van Onderzoek besproken (zie onderzoeksprotocol Statengriffie Drenthe). Volledigheidshalve wordt u verwezen naar het onderzoeksprogramma.

Europese context

N.v.t.

Monitoring en evaluatie

Het beheer van het onderzoeksprogramma en de bijsturing op het onderzoeksprogramma wordt uitgevoerd door de Commissie van Onderzoek.

Extern betrokkenen

N.v.t.

Communicatie

N.v.t.

Bijlagen

Bijlage 1. Kleurrijke weergave onderzoeksproducten

Bijlage 2. Onderzoeksprogramma Provinciale Staten Drenthe 2021

Assen, 16 november 2020

Kenmerk: 47/SG/202003446

Provinciale Staten van Drenthe,

mevrouw drs. J. Klijnsma, voorzitter

mevrouw mr. drs. S. Buissink, griffier

Provinciale Staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van het Presidium van Provinciale Staten van Drenthe van 16 november 2020, kenmerk 47/SG/202003446;

BESLUITEN:

het Onderzoeksprogramma Provinciale Staten Drenthe 2021 vast te stellen.

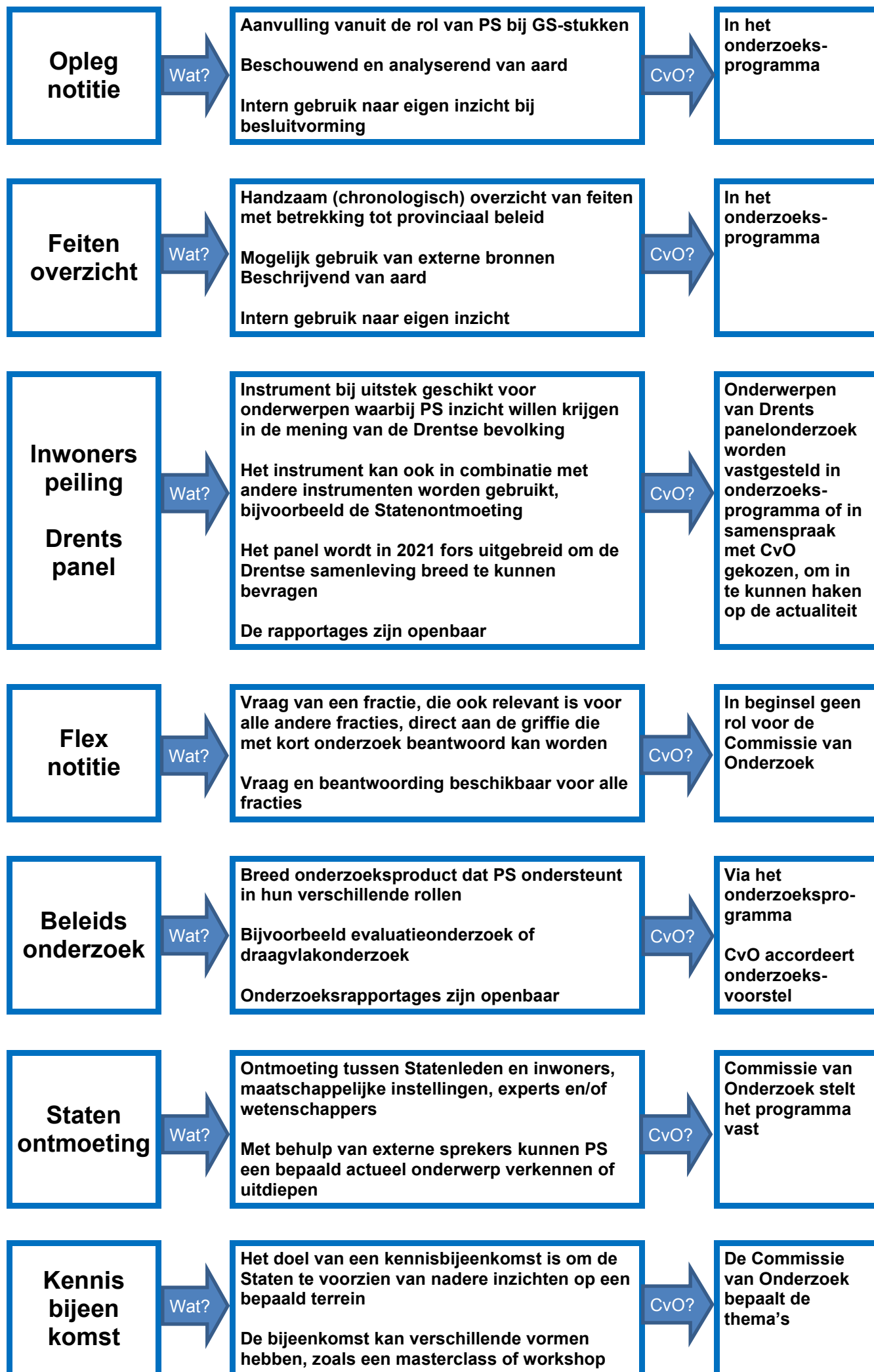
Assen, 16 december 2020

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, griffier

Onderzoeksproducten Drents parlement

**Onderzoeksprogramma
Provinciale Staten Drenthe 2021**

1. INLEIDING

Het Drents parlement heeft sinds 2011 eigen onderzoekers op de griffie. De Staten beschikken daarmee over een uniek instrument ter bevordering van een optimale beoordelings- en informatiepositie van Provinciale Staten. Aan de basis van het onderzoeksprogramma staat het 'Onderzoeksprotocol Provinciale Staten Drenthe' (Statenstuk 2015-670). Hierin is onder andere vastgelegd hoe het onderzoek op een objectieve en betrouwbare wijze (waardenpluriform) wordt uitgevoerd.

Om richting te geven aan het onderzoek stellen Provinciale Staten jaarlijks een onderzoeksprogramma vast. De Commissie van Onderzoek, waarin elke fractie vertegenwoordigd is, heeft de onderzoekswensen geïnterpreteerd. Daarna is onderstaand programma opgesteld. Het programma wordt nu ter vaststelling aan de Staten aangeboden. Het onderzoeksprogramma is dynamisch; tijdens de looptijd in 2021 kan de Commissie van Onderzoek, bijvoorbeeld bij actuele ontwikkelingen, wijzigingen aanbrengen in het programma.

Het onderzoeksprogramma bestaat uit een zogenaamde 'vaste' en 'flexibele' onderzoeksruimte. De vaste onderzoeksruimte is gereserveerd voor jaarlijks terugkerende onderzoeksproducten zoals oplegnotities bij de Planning & Control documenten, het opstellen van oplegnotities en/of feitenoverzichten bij strategische beleidsstukken. Gedurende het jaar kunnen bepaalde onderwerpen actueel worden, waarvoor (aanvullend) onderzoek nodig is. Daarnaast hebben fracties de mogelijkheid om een verzoek tot een kort onderzoek, in de vorm van een flexnotitie, in te dienen. Hiervoor is de flexibele ruimte gereserveerd. De Commissie van Onderzoek besluit over de invulling van de flexibele ruimte.

Leeswijzer

Dit document is opgebouwd uit de volgende onderdelen;

In hoofdstuk 2 wordt een korte terugblik op 2020 gegeven;

In hoofdstuk 3 worden de onderzoeksaccenten, -thema's en -producten van 2021 toegelicht;

In hoofdstuk 4 wordt een overzicht gegeven van de voorziene onderzoeksproducten van 2021; en

In hoofdstuk 5 worden de geraamde kosten van het onderzoeksbudget weergegeven.

2. TERUGBLIK OP 2020

De coronacrisis is van invloed geweest op het onderzoeksprogramma 2020: fysieke bijeenkomsten (zoals Masterclasses, Statenontmoetingen en werkbezoeken) werden uitgesteld of afgelast, werkgroepen konden tijdelijk niet doorgaan of werden later digitaal georganiseerd en prioriteiten werden anders gelegd dan vooraf gepland. Ondanks de crisis is een groot deel van de voorziene producten van het onderzoeksprogramma 2020 uitgevoerd. Hieronder wordt kort teruggeblikt op 2020.

Samenleving en bestuur

In het kader van het thema samenleving en bestuur zijn onder andere de volgende onderwerpen aan de orde gekomen in 2020.

- Naar aanleiding van het inwerkprogramma in 2019 is een onderzoek gestart naar de vrije beleidsruimte van Provinciale Staten. Op 23 september 2020 heeft een eerste masterclass plaatsgevonden met professor Elzinga en is het rapport 'Staten aan zet' verschenen over de bevoegdheden en beleidsruimte van Provinciale Staten.
- Op verschillende manieren versterkt het Drents parlement haar volksvertegenwoordigende rol en de verbinding met de samenleving door middel van onderzoek. In 2020 hebben de volgende inwonerspeilingen met behulp van het Drents panel plaatsgevonden.

- Inwonersinput voor de Investeringsagenda
 - Twee peilingen naar de effecten van de Coronacrisis (april en november) op verzoek van Trendbureau Drenthe
 - Een gezamenlijke peiling van Trendbureau (Leefbaarheidsmonitor) en Provinciale Staten (peiling over mobiliteit).
- In 2020 heeft Provinciale Staten middels Statenuk 2020-951 Toekomst Drents Panel ingestemd met de samenwerking met Trendbureau Drenthe d.w.z. gezamenlijke verantwoordelijkheid voor gebruik, beheer en onderhoud van het Drents panel. Mede vanwege de samenwerking wordt het panel fors groter. Op deze wijze wordt één groot Drents panel gerealiseerd dat efficiënter en effectiever gebruikt kan worden in de toekomst om kennis op te halen uit de Drentse samenleving

Klimaat, landschap en energie

In 2020 zijn klimaatbeleid en energietransitie uitvoerig aan de orde geweest in de Staten. De Staten hebben op 7 oktober 2020 middels Statenuk 2020-930 HERZIEN "Draagvlak en participatie in de energietransitie" behandeld en ingestemd met de aanbevelingen uit het in opdracht van Provinciale Staten uitgevoerde onderzoek "Draagvlak en participatie in de energietransitie".

Regionale economie

Het beleid op het gebied van regionale economie is in 2020 herzien. Provinciale Staten hebben daartoe op 7 oktober een nieuwe economische koers (Statenuk 2020-939 Economische Koers 2020-2023) vastgesteld. Bij de behandeling van de economische koers is een oplegnotitie verschenen.

Mobiliteit

In 2020 is in opdracht van Provinciale Staten een onderzoek gedaan naar de informatievoorziening en sturing door Provinciale Staten in het kader van het Provinciale Verkeers- en Vervoersplan 2007-2020. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden als voorbereiding op de behandeling in de Staten van het nieuwe Mobiliteitsplan 2021-2030.

Ook is het Drents panel ingezet om inzicht te krijgen in het gebruik en verwachte toekomstig gebruik van vervoersmiddelen. Ook is de Jongerenadviesraad hierbij betrokken om een aanvullend beeld te krijgen wat er onder Drentse jongeren leeft op mobiliteitsgebied. De resultaten van het externe onderzoek en het panelonderzoek zijn tijdens een kennisbijeenkomst op 18 november gepresenteerd.

Reguliere producten en flexibele ruimte

Zoals elk jaar zijn er ter ondersteuning van de P&C-documenten (jaarrekening, voorjaarsnota en begroting) oplegnotities verschenen. Binnen de flexibele ruimte is op verzoek van de Commissie van Onderzoek een feitenoverzicht over de bollenteelt opgesteld en met alle fracties gedeeld.

3. ONDERZOEKSTHEMA'S 2021

Thema's

Door het onderzoeksprogramma te thematiseren ontstaat er focus in het onderzoeksprogramma. Onderzoeksproducten zoals de Statenontmoetingen en Panelpeilingen passen doorgaans binnen deze prioritaire thema's. Het onderzoeksprogramma 2021 is opgezet volgens dezelfde thematiek als die van het afgelopen jaar.

De vier onderzoeksthema's zijn:

1. Samenleving en bestuur
2. Klimaat, landschap en energie
3. Regionale economie
4. Mobiliteit

Accenten

Naast de keuze voor een thematische aanpak zijn in het onderzoeksprogramma 2021 ook enkele extra accenten gelegd. Deze zijn hieronder beschreven.

Kennisverbreding en -verdieping

Een van de zeven taken van de Statenonderzoekers (zie Statenstuk 2011-465) is 'verbreding, verdieping, borging en overdracht van voor Provinciale Staten relevante kennis'. In 2021 zal het onderzoek voor Provinciale Staten steviger inzetten op kennisverbreding en -verdieping. Een goede kennisbasis versterkt de informatie- en beoordelingspositie van de Staten in het debat. Onder andere de volgende onderwerpen worden in 2021 uitgediept.

1. Vervolg op de masterclass over de vrije beleidsruimte van Provinciale Staten (zie onder Samenleving en Bestuur).
2. Een masterclass/ workshop over integriteit. Dit een vervolg op de module integriteit uit het inwerkprogramma. Het onderwerp is dilemmatraining.
3. Naar behoefte zal een verdiepende statenontmoeting over wonen (woonagenda) plaatsvinden. Ook ontvangen de Staten, in de vorm van een pilot van een half jaar, nieuwsbrieven met actuele achtergrondinformatie over onderwerpen aansluitend op de agenda van Provinciale Staten en commissies. Aan het eind van 2021 wordt deze pilot kort geëvalueerd.

Controlerende rol van Provinciale Staten versterken

In verschillende debatten in Provinciale Staten en Statencommissies hebben Statenleden in 2020 stilgestaan bij de controlerende rol van Provinciale Staten. Een voorbeeld was de bespreking van het rapport van de Noordelijke Rekenkamer 'Zoektocht naar duurzaamheid in het landbouwbeleid' (Statenstuk 2020-948).¹ Provinciale Staten besloten door het aannemen van Amendement 2020-8 tot een extra controlemoment in de vorm van een tussenrapportage die ingaat op de realisatie van de doelen in het Ontwikkelprogramma Melkveehouderij en Natuur. In de analyse van de informatiepositie van Provinciale Staten in het besluitvormingsproces van het PVVP 2007-2020 c.a. kwam dit aspect ook nadrukkelijk naar voren.

In 2021 zal de Commissie van Onderzoek met voorstellen richting Staten komen voor de afhandeling en implementatie van de aanbevelingen van het

1. NRK rapport 'Zoektocht naar duurzaamheid in het landbouwbeleid', in het bijzonder de uitvoering van aanbeveling 8 over de informatiebehoefte van Provinciale Staten.
2. Lexnova rapport "Draagvlak en participatie in de energietransitie" en
3. Profacto rapport "Sturing in het kader van het PVVP".

Om Provinciale Staten structureel handvatten voor controle en sturing te geven zal:

1. een voortgangsmeter verschijnen waarin de implementatie van de aanbevelingen van de Noordelijke Rekenkamer sinds 2019 voor de Staten wordt gemonitord. De Commissie van Onderzoek zal met een nader voorstel voor de opzet van een dergelijke instrument naar Provinciale Staten komen;
2. in oplegnotities in 2021 extra aandacht zijn voor (de versterking van) de controlerende rol van Provinciale Staten.

De Commissie van Onderzoek heeft voor de uitwerking van de thema's en de invulling van het onderzoeksprogramma input opgehaald vanuit de fracties. De uitwerking van de vier thema's wordt hieronder nader toegelicht.

¹ Vergadering van Provinciale Staten van Drenthe, 7 oktober 2020.

THEMA 1. SAMENLEVING EN BESTUUR

Het thema samenleving en bestuur gaat specifiek in op de volksvertegenwoordigende rol van het Drents parlement.

Visie Veranderende Samenleving

In 2018 hebben de Staten de 'Visie op de rol van het Drents parlement in de veranderende samenleving' (Statenstuk 2018-859) vastgesteld. Bij de vaststelling van de Visie is gesteld dat de visie een levend document is dat naar aanleiding van de actualiteit aangepast of aangevuld kan worden. De Statenwerkgroep Veranderende Samenleving is een traject begonnen dat de Staten inzicht geeft in verschillende manieren waarop verschillende groepen (burgerschapstijlen) in de samenleving bereikt kunnen worden en actief hun stem kunnen laten horen. Onderdeel hiervan is een verdiepend experiment om de groeiende groepen die niet of nauwelijks bij de politiek betrokken zijn aan zet te laten om samen te creëren. Het zogenaamde "meedoen"-experiment gaat begin 2021 door de werkgroep verder ontwikkeld worden en wordt begeleid door ervaringsdeskundigen. Geleerde lessen voor de toekomst zullen d.m.v. een onderzoek vastgelegd worden. Ook zal er een Statenontmoeting over dit thema georganiseerd worden. Hiermee kan de visie verder ontwikkeld worden en het levert nieuwe instrumenten op die de volksvertegenwoordigende rol van de Staten versterken.

Vervolg bevoegdheden en beleidsruimte Provinciale Staten: "De Staten aan zet"

Een ander aspect van het thema Samenleving en Bestuur gaat over de eigen bestuurlijke positie van de Staten. Er zal een vervolg komen op de masterclass van 23 september 2020, die ging over bevoegdheden en beleidsruimte van Provinciale Staten. Het vervolg zal plaatsvinden in het licht van de aankomende herziening van het Reglement van Orde en zal zien op de inzet van instrumenten, zodat de Staten hun beleidsruimte optimaal kunnen benutten.

Onderzoeken Rekenkamer

In 2021 zullen over verschillende thema's onderzoeksrapporten van de Noordelijke Rekenkamer (NRK) behandeld worden in PROVINCIALE STATEN . Het gaat onder andere om de onderwerpen "Marketing en promotie toerisme", "Revolverende fondsen" en "Borgen Ruimtelijke kwaliteit".

THEMA 2. KLIMAAT, LANDSCHAP EN ENERGIE

Klimaat, landschap en energie blijven actuele thema's voor Provinciale Staten.

Naar verwachting zullen de volgende onderwerpen aan de orde komen in de Staten in 2021:

- De besluitvorming over de RES 1.0. Thema's die hierbij aan de orde zijn: ruimtelijke ordening, participatie, kwaliteit van landschap en biodiversiteit. Er zal extra aandacht zijn voor de uitwisseling met jongeren/de jongerenraad. Bij de RES 1.0 zal een oplegnotitie verschijnen,
- In 2021 zal naar verwachting een actualisatie van de huidige Omgevingsverordening ter besluitvorming liggen om te voldoen aan de eis van de Omgevingswet per 1 januari 2022. Hierbij zal een oplegnotitie verschijnen.

THEMA 3. REGIONALE ECONOMIE

Deelprogramma's Economische Koers

Bij het vaststellen van de Economische Koers 2020-2023 hebben de Staten met GS afgesproken dat de deelprogramma's die voortvloeien uit de koers ter vaststelling worden voorgelegd aan de Staten. Ten behoeve van de behandeling van deze deelprogramma's in Provinciale Staten zullen waar nodig oplegnotities en feitenoverzichten verschijnen.

Nieuwe economie

In het licht van de coronacrisis en de gevolgen van de klimaatverandering is het onderwerp 'nieuwe economie' actueel. Wat is de betekenis van de "anderhalve meter"-maatregel voor de Drentse

samenleving? In hoeverre en hoe zal de Drentse economie/ samenleving op een andere leest geschoeid (moeten) worden? Ter voorbereiding op een Statenontmoeting rond dit thema zal een nog nader in te vullen onderzoek worden gedaan naar de huidige Drentse economie/demografie en de toekomstverwachtingen. Dit onderzoek wordt uitbesteed. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de informatievoorziening vanuit het college over dit onderwerp. Ook zal een peiling onder het vernieuwde Drents Panel over dit onderwerp plaatsvinden. Het doel is om voor de Staten inzicht te verschaffen in kansen en mogelijkheden voor de Drentse samenleving in 2021 en verder.

THEMA 4. MOBILITEIT

Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer is een kerntaak van de provincie, die op dit moment onderhevig is aan de grote maatschappelijke impact van de coronacrisis. Dit kan leiden tot een nieuwe discussie in de Staten over de plaats van mobiliteit in Drenthe. Vragen die mogelijk aan de orde zijn: hoe om te gaan met de groei en toenemende snelheid van elektrische fietsen, de groei van thuiswerken, de bezettingsgraad in het OV, wat betekent de afnemende filedruk in het wegverkeer voor Drenthe specifiek? Na vaststelling van het Mobiliteitsplan 2021-2030 door Provinciale Staten in december 2020, zullen waarschijnlijk concrete uitvoeringsplannen in 2021 volgen. De Staten worden waar nodig ondersteund met onderzoeksproducten bij hun kaderstelling en controle.

4. JAAROVERZICHT ONDERZOEKSPRODUCTEN 2021

Hieronder treft u het jaaroverzicht aan van de voorziene onderzoeksproducten in 2021. In de loop van 2021 kan het onderzoeksprogramma, in overleg met de Commissie van Onderzoek, gewijzigd of aangevuld worden. Reguliere ondersteuning van Statenwerkgroepen is niet in dit overzicht opgenomen.

Concept groslijst (reguliere) onderzoeksproducten

Kwar- taal	Product	Onderwerp
1	Masterclass	Staten aan zet - deel 2: Inzet van instrumenten
	Nieuwsbrieven (actuele informatie)	Pilot (start)
	Uitwerking aanbevelingen uit eerder onderzoek	Duurzame landbouw, participatie energietransitie en informatiepositie PROVINCIALE STATEN rond mobiliteit
	Voortgangsmeter	Monitoring aanbevelingen Noordelijke Rekenkamer
	Statenontmoeting	Veranderende samenleving
	Oplegnotities bij GS-stukken	Deelprogramma's Economische Koers
	Statenstuk bij onderzoeksrapport NRK	Marketing en promotie toerisme
	Statenstuk bij onderzoeksrapport NRK	Borgen ruimtelijke kwaliteit
2	Statenstuk bij onderzoeksrapport NRK	Revolverende fondsen
	Oplegnotitie bij P&C stukken	Jaarrekening 2020
	Oplegnotitie bij P&C stukken	Voorjaarsnota 2021
	Oplegnotitie bij GS-stukken	RES 1.0
	Masterclass	Integriteit
	Statenontmoeting	Nader te bepalen
3	Peiling Drents Panel	Nader te bepalen
	Extern onderzoek	Drentse Demografie & Nieuwe economie
	Evaluatie van pilot	Nieuwsbrieven

4	Oplegnotitie bij P&C stukken	Begroting 2022
	Statenstuk	Onderzoeksprogramma 2022
	Peiling Drents Panel	Nieuwe economie
	Statenontmoeting (presentatie extern onderzoek)	Drentse Demografie & Nieuwe economie
	Oplegnotitie bij GS-stukken	Provinciale Omgevingsverordening 2022
	Leeronderzoek	Verdiepend experiment 'Visie veranderende samenleving

5. ONDERZOEKSBUDGET

Het onderzoeksbudget (€ 80.000,-) wordt in overleg met de Commissie van Onderzoek ingezet voor extern onderzoek binnen de geprioriteerde thema's en advisering en inhuur van sprekers bij bijvoorbeeld masterclasses of Statenontmoetingen. Daarnaast wordt de instandhouding (beheerskosten) van het Drents panel uit het onderzoeksbudget betaald. In 2021 trekken PS eenmalig extra geld uit voor de upgrading en kwaliteitsverbetering van het panel (Statenstuk 2020-951). Van de tot nu toe voorziene kosten wordt hieronder per kostenpost een inschatting van de kosten weergegeven.

Onderzoeksproduct	Schatting kosten
Statenontmoetingen, Masterclasses, werkbezoeken en andere bijeenkomsten	€ 8.250
Drents Panel (beheer- en onderhoudskosten)	€ 11.000
Drents Panel (eenmalige kosten uitbreiding)	€ 35.750
Extern onderzoek 'Demografie/ nieuwe economie'	€ 10.000
Verdiepend experiment Veranderende samenleving	€ 15.000